

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Stanislava Balíka a soudců Radovana Suchánka a Jiřího Zemánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **F. P.**, zastoupeného Mgr. Davidem Zahumenským, advokátem se sídlem Burešova 6, Brno, **proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. Ncp 1138/2012-66 ze dne 11. října 2012, a návrhem s ní spojeným**, za účasti Vrchního soudu v Olomouci jako účastníka řízení, t a k t o :

I. Usnesením Vrchního soudu v Olomouci č. j. Ncp 1138/2012-66 ze dne 11. října 2012 bylo zasaženo do stěžovatelova práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. Ncp 1138/2012-66 ze dne 11. října 2012 se proto ruší.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Ústavnímu soudu byl dne 11. ledna 2013 doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, jehož prostřednictvím stěžovatel usiloval o zrušení v záhlaví označeného usnesení Vrchního soudu v Olomouci, kterým bylo rozhodnuto o věcné příslušnosti Krajského soudu v Brně ve věci žaloby stěžovatele proti obci Znojmo – Městskému úřadu Znojmo o přiměřené zadostiučinění za nehmotnou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Toto rozhodnutí podle tvrzení stěžovatele zasáhlo do jeho ústavně zaručeného práva na ochranu majetku, garantovaného v čl. 11 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, práva na zákonného soudce a práva na projednání věci bez zbytečných průtahů dle čl. 38 Listiny. K porušení citovaných práv mělo dojít tím, že v rozporu s právní úpravou a bez náležitého odůvodnění byla věc stěžovatele postoupena nepřislušnému soudu, pročež tento postup založil zbytečné průtahy a zásah do majetkových práv stěžovatele, neboť

odnětí věci Okresnímu soudu ve Znojmě, k němuž žalobu původně podal, s sebou přináší dodatečné finanční náklady pro stěžovatele, spočívající v povinnosti zaplatit soudní poplatek za řízení ve věci ochrany osobnosti a cestovních nákladech stěžovatele k soudnímu jednání do Brna. Stěžovatel obecnému soudu vytkl nesprávné posouzení předmětného nároku jako nároku uplatněného z titulu ochrany osobnosti s tím, že podle odborné literatury i judikatury Nejvyššího soudu lze nárok na přiměřené zadostiučinění formou omluvy a uveřejnění omluvy v tisku uplatňovat rovněž v řízení o odpovědnosti obce podle zákona č. 82/1998 Sb. Stran tvrzených průtahů stěžovatel připomněl svůj vysoký věk (72 let) a v souvislosti s ním existenci zájmu na rychlém projednání podané žaloby. Namísto toho v řízení před obecnými soudy dochází k nežádoucím průtahům, dále prodlužovaných v důsledku nesprávné interpretace procesních norem. Stěžovatel i z tohoto důvodu požádal o přednostní projednání ústavní stížnosti. Vedle návrhu na zrušení napadeného usnesení Vrchního soudu v Olomouci stěžovatel rovněž žádal, aby Ústavní soud nálezem určil, že věcně příslušným k projednání žaloby podané stěžovatelem dne 7. června 2011 je Okresní soud ve Znojmě.

II.

K ústavní stížnosti se k výzvě Ústavního soudu vyjádřil Vrchní soud v Olomouci, který v úvodu podání ze dne 29. července 2013 nejprve obsáhle zrekapituloval obsah stížnostního návrhu i předmětné žaloby stěžovatele. Dále uvedl, že při svém rozhodování vycházel ze skutkových tvrzení zahrnutých v žalobě, nikoli ze stěžovatelova právního posouzení, na základě nichž dospěl posléze k závěru, že danou žalobu nelze podřadit pod úpravu zakotvenou v zákoně č. 82/1998 Sb., nýbrž že se jedná o žalobu na ochranu osobnosti. Vrchní soud v Olomouci v závěru vyjádřil přesvědčení, že ve věci postupoval správně.

Vedlejší účastník, Městský úřad Znojmo, dané možnosti vyjádřit se nevyužil.

III.

Ústavní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti ústavní stížnosti směřující proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci o věcné příslušnosti dle § 104a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), s ohledem na zásadu subsidiarity, vycházející z § 72 odst. 3 a § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, v souladu s níž lze ústavní stížností zásadně napadat primárně konečná a pravomocná meritorní rozhodnutí, v nichž případnou protiústavnost nelze napravit jiným způsobem [srov. nález sp. zn. III. ÚS 62/95 ze dne 30. listopadu 1995 (N 78/4 SbNU 243)]. V tomto směru by tedy byla předložená ústavní stížnost nepřipustná, neboť směřuje proti rozhodnutí ryze procesní povahy.

Z uvedené zásady však Ústavní soud vymezil v minulosti i výjimky, a to přezkum rozhodnutí, která uzavírají určitou část řízení nebo která řeší dílčí procesní otázku, přestože řízení ve věci samé dosud neskončilo. Vždy však jen tehdy, jsou-li taková rozhodnutí způsobila bezprostředně a citelně zasáhnout do ústavně zaručených základních práv nebo svobod stěžovatele, a pokud je námitka porušení ústavně zaručených základních práv nebo svobod koncentrována jen do tohoto stádia řízení a nemohla by již být v rámci dalšího řízení (např. při uplatňování procesních prostředků proti meritorním rozhodnutím) efektivně uplatněna.

Mezi taková rozhodnutí byla zařazena i rozhodnutí vrchního (Nejvyššího) soudu o věcné příslušnosti dle § 104a o. s. ř., a to pro jeho úzkou vazbu s ústavně zaručeným právem na zákonného soudce (čl. 38 odst. 1 Listiny). Též s přihlédnutím k hospodárnosti soudního řízení Ústavní soud nepovažuje "*ani v nejmenším za žádoucí odkládat posouzení otázky, zda bylo porušeno právo na zákonného soudce až do fáze řízení o ústavní stížnosti proti rozhodnutí, jímž bylo řízení skončeno, ale je přesvědčen, že ústavní stížnost již musí být přípustná proti usnesení vrchního soudu o věcné příslušnosti podle § 104a o. s. ř.*" [viz nálezy sp. zn. I. ÚS 904/08 ze dne 1. června 2010 (N 118/57 SbNU 455); obdobně též nálezy sp. zn. II. ÚS 2193/10 ze dne 2. září 2010 (N 183/58 SbNU 605); všechna rozhodnutí dostupná též na <http://nalus.usoud.cz>].

Ústavní soud tedy konstatuje, že podaná ústavní stížnost je přípustná a splňuje i ostatní náležitosti vyžadované zákonem, pročež lze přistoupit k jejímu meritornímu projednání.

IV.

Ze spisového materiálu, který si Ústavní soud za tím účelem vyžádal, vyplývá, že stěžovatel se žalobou podanou dne 8. června 2011 u Okresního soudu ve Znojmě domáhal přiměřeného zadostiučinění za nehmotnou újmu způsobenou mu nesprávným úředním postupem žalovaného dle zákona č. 82/1998 Sb. Žalobu stěžovatel směřoval proti postupu Městského úřadu ve Znojmě a příslušníků městské policie, kteří jej bez právního důvodu omezili na osobní svobodě, aby mu zabránili šířit informační materiály na jednání zastupitelstva. V žalobním petitu stěžovatel požadoval jednak zaslání písemné omluvy, její uveřejnění v místních periodících Znojemský týden a Znojemsko, a dále finanční zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu ve výši 50 000 Kč.

Okresní soud ve Znojmě přípisem ze dne 16. srpna 2012 účastníkům řízení sdělil, že pokud se týká žalobního návrhu na omluvu a uveřejnění omluvy v tisku, bude věc předložena Vrchnímu soudu v Olomouci, aby rozhodl o věcné příslušnosti, neboť dle § 9 odst. 2 písm. a) o. s. ř., ve znění do 31. prosince 2013, se jedná o spor náležící k rozhodování krajského soudu. Účastníci řízení byli poučeni o možnosti se k tomuto postupu soudu vyjádřit.

Stěžovatel tak učinil v podání ze dne 31. srpna 2012, v němž trval na tom, aby řízení o nárocích dle zákona č. 82/1998 Sb. bylo jako celek vedeno před Okresním soudem ve Znojmě. Poukázal přitom na přednostní aplikaci speciální úpravy obsažené v zákoně č. 82/1998 Sb. před obecnou úpravou nároků z ochrany osobnosti a na princip efektivnosti soudnictví, jemuž by odporovalo rozdělení věci do dvou separátních řízení. Svůj názor stěžovatel podpořil rovněž odkazem na konkrétní judikaturu Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu, která považuje omluvu za způsobilý prostředek náhrady za nemajetkovou újmu podle § 31a odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

Následně Okresní soud ve Znojmě předložil spis Vrchnímu soudu v Olomouci, který napadeným usnesením č. j. Ncp 1138/2012-66 ze dne 11. října 2012 rozhodl, že k projednání a rozhodnutí věci vedené u Okresního soudu ve Znojmě pod sp. zn. 9 C 67/2011 je dle § 9 odst. 2 písm. a) o. s. ř. (pozn.: ve znění do 31. prosince 2013) příslušný krajský soud s tím, že věc bude postoupena k dalšímu řízení Krajskému soudu v Brně. Rozhodnutí neobsahuje odůvodnění, a to s odkazem na § 169 odst. 2 o. s. ř.

V.

Ústavní stížnost, v části směřující proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. Ncp 1138/2012-66 ze dne 11. října 2012, je důvodná.

Jak již Ústavní soud mnohokrát ve svých rozhodnutích konstatoval, není součástí obecné soudní soustavy, a nepřísluší mu proto právo vykonávat dohled nad rozhodovací činností obecných soudů, tím spíše v případech takových usnesení obecných soudů, proti jejichž rozhodnutí v prvním stupni zákon nepřipouští opravný prostředek. Na druhé straně je nucen zdůraznit, že předpokladem respektování uvedené zásady je dodržení podmínky, že obecné soudy ve své činnosti postupují ve shodě s ústavními principy, vyplývajícími z hlavy páté Listiny.

Jeden za základních atributů spravedlivého procesu představuje podle ustálené judikatury Ústavního soudu požadavek řádného odůvodnění rozhodnutí. Dodržování povinnosti odůvodnit rozhodnutí má zaručit transparentnost a kontrolovatelnost rozhodování soudů, vyloučit libovůli a zajistit legitimitu soudního rozhodnutí zejména v očích účastníků soudního řízení. Absence řádného odůvodnění rozhodnutí zakládá nejen jeho nepřezkoumatelnost, ale zpravidla též protiústavnost. Na druhou stranu jak Ústavní soud, tak Evropský soud pro lidská práva ve své praxi připouštějí, že požadavky kladené na odůvodnění se mohou lišit v závislosti na typu a povaze rozhodnutí, přičemž jsou přípustné i určité výjimky z povinnosti odůvodnění rozhodnutí [srov. nálezn sp. zn. III. ÚS 346/09 ze dne 3. září 2009 (N 194/54 SbNU 393), a tam citovaná další rozhodnutí].

Mezi takové výjimky, striktně nevyžadující řádné odůvodnění, patří rozhodování vrchního soudu (Nejvyššího soudu) o věcné příslušnosti soudu v občanském soudním řízení podle § 104a o. s. ř. Podle § 169 odst. 2 o. s. ř. totiž takové usnesení o věcné příslušnosti nemusí být odůvodněno. Nicméně k tomu Ústavní soud již ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 904/08 ze dne 1. června 2010 (N 118/57 SbNU 455) zdůraznil: „*S ohledem na právě uvedený význam řádného odůvodnění soudního rozhodnutí - coby jedné z klíčových složek práva na spravedlivý proces - je však nutno dovodit, že možnost neodůvodňovat usnesení dle § 104a o. s. ř. je nutno jako výjimku interpretovat restriktivně. Jinak řečeno, fakt, že toto usnesení nemusí být v obecné rovině vždy odůvodněno, ještě neznamená, že konkrétní okolnosti případu si nebudou žádat, aby soud své rozhodnutí odůvodnil. Pod tyto okolnosti konkrétního případu lze podřadit i situaci, kdy účastníci ve svých vyjádřeních k věcné příslušnosti zaujmou stanovisko, s nímž nebude vrchní soud rozhodující o této otázce srozuměn. V takovém případě lze legitimně požadovat, aby se v odůvodnění svého usnesení s argumentací účastníků - byť stručně - vypořádal a vložil důvody svého závěru o věcné příslušnosti.*“ [obdobně též výše citovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 2193/10 či nálezn sp. zn. II. ÚS 1235/11 ze dne 28. června 2011 (N 126/61 SbNU 831) a nálezn sp. zn. I. ÚS 59/11 ze dne 19. prosince 2011 (N 216/63 SbNU 479)].

V posuzovaném případě byla námitka věcné nepřislušnosti Okresního soudu ve Znojmě vznesena jmenovaným soudem v přípise účastníkům řízení ze dne 16. srpna 2012, tj. nedlouho poté, co soud nařídil na den 19. září 2012 jednání ve věci (jednání se posléze neuskutečnilo). Stěžovatel s názorem Okresního soudu ve Znojmě nesouhlasil, k čemuž předložil poměrně stručnou, nicméně pro posouzení věcné příslušnosti významnou argumentaci, nadto odkazující na relevantní judikaturu. Ústavní soud

nepochybuje, že právě v tomto případě nastala situace, která i při rozhodování podle § 104a o. s. ř. vyžadovala, aby rozhodnutí vrchního soudu bylo alespoň krátce odůvodněno. Namísto toho Vrchní soud v Olomouci v napadeném usnesení toliko lakonicky uvedl, že v souladu s § 169 odst. 2 o. s. ř. se upouští od odůvodnění. Na základě shora podaných úvah Ústavnímu soudu tudíž nezbyvá než uzavřít, že Vrchní soud v Olomouci svým usnesením porušil stěžovatelovo právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.

Pro takto vyložené důvody Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu částečně vyhověl ústavní stížnosti a usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. Ncp 1138/2012-66 ze dne 11. října 2012 podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona zrušil. Ústavní soud takto rozhodl bez nařízení ústního jednání (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Ústavní soud považuje za nutné zdůraznit, že tímto krokem nijak nepředznamenává budoucí rozhodnutí soudu o věcné příslušnosti v dané věci. Ústavní soud, též s ohledem na princip zdrženlivosti a minimalizace zásahů Ústavního soudu do pravomoci jiných orgánů, není oprávněn v této fázi řízení posuzovat, zda k projednání a rozhodnutí věci jsou příslušné okresní, či krajské soudy. Toto rozhodnutí musí učinit primárně Vrchní soud v Olomouci, a to při důkladném zohlednění argumentace obou účastníků řízení stran sporné otázky. Ústavní soud nicméně doporučuje jeho pozornosti závěry přijaté v nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1191/08 ze dne 14. dubna 2009 (N 85/53 SbNU 79) či v již několikrát zmiňovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 904/08 ze dne 1. června 2010, z něhož vyplývá, že *„přiměřené zadosťučnění poskytované podle zákona č. 82/1998 Sb. může mít podobu buď morální satisfakce, nebo materiální (peněžní) satisfakce. Peněžní satisfakce připadá přitom v úvahu tehdy, pokud by morální satisfakce nebyla způsobené nemajetkové újmě adekvátní. Jednou z forem morální satisfakce, kterou uvádí přímo § 31a odst. 2 citovaného zákona, je konstatování, že došlo k porušení práva; vedle toho přicházejí v úvahu samozřejmě i jiné formy, mezi něž bezpochyby lze řadit i omluvu.“*

Shora řečené současně předznamenává, že stěžovateli nemůže být vyhověno v té části ústavní stížnosti, ve které se domáhá, aby Ústavní soud svým výrokiem určil věcně příslušným k projednání žaloby podané stěžovatelem dne 8. června 2011 Okresní soud ve Znojmě. Při výkonu svých kompetencí musí i Ústavní soud respektovat jeden ze základních principů právního státu zakotvený v čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 Listiny, podle něhož státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon. Pravomoc a působnost Ústavního soudu, které nemůže překročit, jsou přesně vymezeny v zákoně o Ústavním soudu. Oprávnění rozhodovat o věcné příslušnosti z uvedeného zákona nelze dovodit, jinými slovy Ústavní soud není k projednání takového návrhu příslušný. Ústavní stížnost musí být proto v dané části podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu odmítnuta.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 4. března 2014

Stanislav Balík, v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Jarmila Hájková